

בליל זה יבכיהן

הרב אשר אנשיל שוורץ ראש כולל צאנז בית שמש מח"ס מעדני אשר י' חלקים

איזה אישורי בנייה אנחנו צריכים להכין כדי שנקבל אישור בנייה על הבנין הגדול בית המקדש בית תפארתנו?

אהבה יתירה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי יעין אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי והוקשה עלי הרבר עד מאד כי נודעה לי העצה והודעתי לבעלי ומסרתי לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי כדי שלא יוכל אבי להחליפני, ולאחר כן נחמתי בעצמי וסבלתי את תאותי ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולעירב חלפי אחותי לבעלי בשבילי ומסרתי לאחותי כל הסימנים שמסרתי לבעלי כדי שיהא סבור שהיא רחל, ולא עוד אלא שנכנסתי תחת המטה שהיה שוכב עם אחותי והיה מדבר עמה והיא שותקת ואני משיבתו על כל דבר ודבר כדי שלא יכיר לקול אחותי וגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה, ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקיים רחמן מפני מה קנאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש והגילתי בני ונהגתי בחרב ועשו אויבים עם כרצונם, מיד נתגלגלו רחמי של הקדוש ברוך הוא ואמר בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן היא היא דכתיב ירמיה ל"א כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי ככי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי אני, וכתיב שם כה אמר ה' מגני קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שחר לפעולתך וגו' וקשה אך יכול להיות שהזכות של רחל שויתרה לאחותה היא זכות יותר גדול מעקדת יצחק, וכן משאר דברים שעשו האבות, אין הכי נמי לא כל אחד מוותר לאח או לאחות זה קשה אבל מ"מ אך עדיף שזכות זה גדול יותר מעקדת יצחק.

אבל לפי מה שכתבנו אפשר להבין את המדרש נפלא ביותר מדוע דווקא לרחל אמנו שמע הקב"ה, דכיון שסיבת החרבן היה רק משום שלא ויתרו אחד לשני ולא עשו לפנים משורת הדין כל אחד טען על פי הלכה אני צודק ומה שמגיע לי מגיע לי, א"כ דווקא רחל אמנו שויתרה לאחותה עם כוח גבורת הנפש לפנים משורת הדין, וכתה שזכות שלה תגרום שיוטול חרבן הבית ושבו בנים לגבולם.

א"כ המסמך העיקרי כדי שיהא לנו אישורי בנייה לבנין הבית בקרוב בפרט בימים אלו להתחיל להבין אחד את השני ולעשות לפנים משורת הדין דוה היה המכה בפטיש של החורבן וזה גורם לבנין הבית בקרוב, וידוע מה שפירש הפ"ח חיים בפרשת קדושים את הפסוק "ואהבת לרעך כמוך" דהכוונה שהרי לכל אדם יש חסרונות אין אדם מושלם בעולם, ואם אדם יעיר לו על החסרונות שלו ידע טוב טוב אך לשפ"ן את זה ואפילו לשכנע אותו שזה מעלה, אותו דבר התפקיד שלך כשאתה רואה חסרון אצל חברך לעשות לפנים משורת הדין.

וידוע מה שפירש הבעש"ט את הפסוק "ה' צילך" כביכול הקב"ה כמו צל כמו שבצל איזה תנועה שתעשה הצל תעשה אחריו, ה"ה הקב"ה כשרואה שאתה עושה לפנים משורת הדין יעשה אתך לפנים משורת הדין וידוע מה שפירש הרמ"ק מקארלין את הפסוק וכל בניך למודי ה' אך שאתה מתנהג עם בניו של הקב"ה ככה הקב"ה מתנהג אתך, כביכול אתה מלמד אותו אך להתנהג אתך, ואם אתה תעשה אותו לפנים משורת הדין, עיין בקדושת לוי בפרשת שופטים על הפסוק "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך כו', ובתפארת שלמה בפרשת כי תצא על הפסוק כ"ג י' כי תצא מחנה על אויבך, ונשמרת מכל דבר רע.

הנה החיד"ו בספרו דברים אחרים דרוש ו' כתב דבר נורא: וז"ל כל היום אנו מצטערים על חורבן הבית יעל הגאולה, ולא דעת ולא תבונה בנו לומר, הלא בחורבן בית שני, היו התנאים רבים בתורה ובמעשים טובים, ועם כל זה חרב בעון שנאת חנם, ואם עתה אין אנו באחדות, ויש שנאת חנם, איך יתכן שיבנה בית המקדש, כיון שסיבת חרבנו לא פסקה ממנו, ואיך אנו אומרים כי לישועתך קיינו כל היום ונצפה לישועה, ושנאת חנם עדיין בנו או ואובי, כי זה דומה לנועם אילן ובידו השנית ברזל לחותכו ולשרשו וזה מעשהו יום יום, היש שטות גדול מזה, ומה יצדק אנוש במעשים טובים כל עוד זממאנו בו שנאת חנם. מעדני אשר המצב שלנו נראה כמו קבלן שביד ימין עושה יציקה וביד השמאלית שובר את זה אותו דבר יש אנשים שמתפללים ומכונים ובנה ירושלים בשמונה עשרה ובשעת מעשה חושבים מה לעשות אחרי התפילה לשכנו או לאדם אחר שפגע בו תחליט אתה במצב של בניה או הריסה, לכן צריכים אנו יותר להתבונן בדבר.

ובכלי יקר בפרשת בשלח כתב דבר נפלא להבין את דברי חז"ל ברכות ס"א ע"מ א' שיצר הרע דומה לזבוב הרי יצר הרע כזה גדול ומדוע הקטינו אותו כזה קטן וכתב להפסיר דובוב כפי חלוש לעשות נקב בבשר השלם אך במקום שהזבוב מוצא איזה מורסא או שחין אשר שם פתח פתוח קצת לבשר שם ירביץ וירחיב הפריצה, כך היצר הרע אין לו כח להודווג אצל הצדיק השלם ככל מעשיו ולא פתח לו כלל פתח לחטאת ולנדה, אותו דבר היצר הרע ברנע שיש פריצה מחלוקת בכלל ישראל אוודע שיכול להיכנס ולעשות חורבנות.

ונסיים דכל אלו שמקבלים על עצמם להביא אישורי בנייה לבנין בית המקדש הם הבינים אמתיים של הקב"ה: ע"פ מה דאיתא בגמ' ברכות ס"ד ע"מ א' "אל תקרי בניך" אלא בניך "דבן שהוציאו את אביו מהדירה שלו ואין לו איפה לגור יעשה את כל הפעולות למצוא לאביו בית, אנחנו בניים למקום ואבינו שבשמים אין לו בית להשראות שכינתו, מאיפה אפשר לדעת מי בן אמיתי מי שדואג לבנות בנין לאביו, וזה הכוונה בגמ' "אל תקרא בניך" מי נקרא בן אמיתי של הקב"ה "אלא בניך": מי שבונה בנין לאביו ומשתדל לקבל על עצמו אהבת חיים ולעשות לפנים משורת הדין.

כדי לדעת באיזה אופן צריך להתאבל בתשעה באב, נפתח במה שהיה הגיל פוסק הדור הגאון רבי שלמה זלמן אויברבך זצ"ל להראות לאנשים בהתעוררות והתרגשות כמה פעמים במשך צום תשעה באב, כך מובא בחליוכות שלמה על תשעה באב את דברי התוספת מ"ק כ"א שהקשו אדם מותר ללכת לבית הכנסת בתשעה באב הרי אבל אסור לו ללכת לבית הכנסת, רואים מדברי התוספת שצריכים להצטער בתשעה באב על חרבן הבית כאבילים ממש.

ובפרט דאיתא בגמ' ברכות ג' ע"מ א' מיום שחרב בית המקדש בוכה הקב"ה כל יום ואומר או לו לאב שהגלה את בנו מעל שולחנו, יהודי יקר כשאתה הלילה בצער וכואב לך אתה מתחנן שהקב"ה ישמע בקולך ויוציא אותך מהמצר, בזמנים אלו שהקב"ה בוכה גם אתה צריך להתחשב ולעשות מה שביכולתך למנוע צער וככי. דרך העולם שבשארם באבילות כשארע לו איזה טרגדיה רח"ל מאיזה דבר ממכונות או משאר דברים אינו מסוגל להתקרב כל כך מהר לדבר שהביא לו את האסון, או כשאנו יושבים ומתאבלים בימים אלו אנחנו צריכים לדעת למה לא להתקרב איזה דבר הביא לנו את האסון הנורא שעד היום אנחנו יושבים באבילות, וכשנדם מה הביא לנו אסון נתרחק מזה כמה שאפשר.

בנוהג שבעולם אם היה לאדם בנין מפואר באיזה עיר, והעירייה הוציאה צו הריסה על הבנין משום שאין לזה אישורי בניה, וזה בנייה בלתי חוקית, בודאי שאדם נורמלי לא ילך לבקש לבנות עד שיהא לו האישורים הנדרשים, דמי שיבקש אישור בניה בלי אישורים הנדרשים אין סיכוי שישמעו בקולו, וגם בקשות ובכיות לא יעורו, והנה אנו צריכים לדעת שהקב"ה החרים את בית המקדש ואמר שזה מבנה בלתי חוקי אין לזה את האישורים הנדרשים, לכן אנו צריכים לדעת עד שלא יהא לנו אישורי בנייה ולא נתקן הדבר שגם שיהיה בית המקדש אין לנו סיכוי להגיעה לישועה, ידוע מה שכתב המהרש"א שבת ק"ט ע"מ ב' דבר נורא ואיום שכל העוונות שהיה בימי חורבן יש בימינו, ננסה לנסות לדעת איזה מיסמך עיקרי היה חסר לנו כדי שהבנייה תהיה בנייה חוקית, שיהא לנו אישורי בנייה, ולא נסתפק במה שאנו בוכים ג' פעמים ביום ובנה ירושלים, מה היה המכה בפטיש שגרם לחרבן הבית.

הנה מצאנו בדברי חז"ל דבר מעניין מה שגרם לחורבן הבית דאיתא בגמ' ב"מ ל' ע"ב, וכן פ"ח ע"א לא הרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה, ולא עבדו לפנים משורת הדין, וקשה הרי בגמ' יומא ט' ע"ב, שבת ק"ט ע"ב אמרינן דהיה להם כמה עונות חמורות, ואיך אמרינן דסיבת החרבן משום שלא דנו לפנים משורת הדין, עיין תוס' ב"מ ל' ע"ב.

ועוד: מה חמור כל כך שלא דנו לפנים משורת הדין דעל זה נחרב הבית, וכי אדם שקיים כל המצוות ולא עשה לפנים משורת הדין הוא חלילה רשע זה רק ענין ולא עבירה מי שלא עושה לפנים משורת הדין, ומתריץ הפ"ח חיים: וז"ל ואם מדתו תמיד להתנהג עם אנשים שלא לוותר להם כלום משלו ושלא לרחם עליהם, הוא מגביר בזה למעלה את מדת הדין על העולם וגם לעצמו, דבמדה שאדם מודד, מודדין לו ואין מותרין כלום ממעשיו, וזה כונת הגמ' דאם היה מעבירין על מדותיהן הקב"ה היה ג"כ מוחל להן והיה מחפש זכות לזכות אותם על עבירות שעשו דלא נתכוונו, דאין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות, ואין טענות של משוגע אבל הם שהעמידו דבריהם שלא לוותר כלום יותר ממה שחייבים ע"פ הלכה, ואמרו צריך לעשות רק מה שכתוב, לכן דקדק הקב"ה אחריו על כל עבירות, כך כתב בספרו שמירת הלשון שער הזכירה פרק ב'.

וכן כתב בפנים יפות בפרשתנו ואתחנן פרק ו': וז"ל לא הרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה, וענינו אף שהתחייבו גלות בעונותיהם, אם היו מתנהגים לפנים משורת הדין לא היה הקדוש ברוך הוא מדרקדק עליהם במדת הדין, והיה מסלק מלפניו כל המסטינים והמקטרגים עליהם והיה עושה עמהם במדת החסד לפנים משורת הדין, וכן אמר הדמ"ה תהלים פ"ה ב' אמת מארץ הצמח וצדק משמים נשקף, דהיינו כשה"י רואה שישארל מתנהגים במדת חסד של אמת או גם ה' יתן הטוב וארצנו תתן יכולה, רואים מדבריהם הקדושים: דבר נורא ואיום שביט המקדש לא הרב בשביל העוונות החמורות שעשו או דעל זה היה הקב"ה מלמד זכות עליהם ומגין שלא עשו את זה מרצון ולא מרוע וכל מיני לימודי זכות, אבל כשראה הקב"ה שעם ישראל אף אחד לא בא לקראת חבירו אף אחד לא מנסה להבין את השני לנסות ללמד זכות ורק אמרו שכתוב יקבל מה מגיע לו יקבל ולא יתן לו שום זכות אם לא מגיע, אומר הקב"ה מידה כנגד מידה אתם אמרתם שלא צריכים לוותר ומה שכתוב מגיע לכן בא על זה החרבן הנורא. ובדברים הללו אפשר להבין את דברי המדרש רבה באיכה פתיחתא כ"ד דבשעת החרבן "בכה אברהם" להקב"ה ואמר רבונו של עולם למאה שנה נתת לי בן וכשעמד על דעתו אמרתי לי העלהו לעולה ונעשיתי עליו כאכזרי ולא רחמתי עליו אלא אני כפתתי אותו ולא זוכור לי זאת ולא תרחם על בני.

"פתח יצחק" ואמר אני נעקדתי על המזבח למה לא תרחם.

"פתח יעקב" אני מסרתי עצמי למיתה עליהם כשעשו רצה להרגם וסבלתי כל ימי צער גדול בגנם, ועכשיו לא תרחם.

"פתח משה" ולא רועה נאמן היתי על ישראל ארבעים שנה, ועוד כתבת בתורתך ויקרא כ"ב ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו כיום אחד, והלא כבר הרגו בנים ואמתיים כמה וכמה ואתה שותק, ע"ש באריכות עוד באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקדוש ברוך הוא, ואמרה רבש"ע גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני

* דרשה זו נאמרה בליל תשעה באב בביהמ"ד המרכזי משנת תשע"ו